

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНСТИТУТ ФЕМ ІМЕНІ ОЛЕГА БАЛАЦЬКОГО
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І ПІДПРИЄМНИЦТВА

До захисту допускається
Завідувач кафедри, проф.

_____ В.М.Боронос
« ____ » _____ 20__ р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

НА ТЕМУ:

**«РОЛЬ ЛІЗИНГУ ЯК ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ
РЕСУРСІВ»**

Освітньо-кваліфікаційний рівень “Бакалавр”

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Керівник роботи:

(підпис)

Жукова Т.А.
(ініціали, прізвище)

Студент:

(підпис)

Рибалко А.С.
(ініціали, прізвище)

Група:

Ф - 61

Суми
2020

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І ПІДПРИЄМНИ ЦТВА

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри, проф.

_____ В. М. Борнос

« ____ » _____ 2020 р.

ЗАВДАННЯ
до дипломної роботи

Студент (-ка) групи Ф-61 інституту фінансів, економіки та менеджмента імені
Олега Балацкого спеціальності Фінанси, банківська справа та страхування

Рибалко Анна Сергіївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

Тема роботи: Роль лізингу як засобу формування інвестиційних ресурсів

Затверджено наказом по СумДУ № _____ від « ____ » _____ 2020 р.

Термін здачі студентом завершеної роботи « ____ » _____ 2020 р..

Вихідні дані до роботи: _____

Зміст основної частини роботи (перелік питань, що підлягають розробці): У першому розділі досліджено сутність, природу та функції лізингу, розглянуті фінансові інструменти управління інвестиційною діяльністю. Встановлено, що лізинг є альтернативою кредитування та за сучасних умов виступає одним з найбільш ефективних інструментів оновлення основних засобів.

В другому розділі проведено оцінку та аналіз розвитку лізингу в Україні, виявлено основні проблеми, які перешкоджають його розвитку. Виявлено, що лізинговий ринок в Україні протягом попередніх 4 років стабільно розвивається. Водночас існує ряд факторів, які гальмують ці процеси.

У третьому розділі запропоновано практичні рекомендації щодо активізації лізингу в Україні. За допомогою економіко-математичних моделей здійснено прогнозування ключових показників розвитку ринку лізингу в Україні на 2020 р.

Дата видачі завдання: « ____ » _____ 2020 р.

Керівник дипломної роботи: Жукова Т.А. _____

(підпис)

Завдання прийнято до виконання « ____ » _____ 2020 р. _____

РЕФЕРАТ

Дипломна робота 48 стор., 10 рис., 10 табл., 43 джерел, 1 додатків на 2 стор.

Мета дослідження – проведення аналізу сучасного стану лізингу в Україні, а також розробка практичних рекомендацій спрямованих на його активізацію в Україні.

Об'єкт дослідження – лізинг, що являє собою один з найбільш ефективних інструментів інвестиційної діяльності, який дозволяє підприємцям в умовах обмежених фінансових ресурсів здійснити оновлення основних засобів.

Предмет дослідження – суспільні відносини, які виникають у процесі лізингу.

Методи дослідження – теоретичного узагальнення, систематизації та класифікації, аналізу та синтезу, індукції та дедукції, прогнозування тощо.

Структура роботи. Основна частина дипломної роботи складається з трьох розділів.

У першому розділі досліджено сутність, природу та функції лізингу, розглянуті фінансові інструменти управління інвестиційною діяльністю. Встановлено, що лізинг є альтернативою кредитування та за сучасних умов виступає одним з найбільш ефективних інструментів оновлення основних засобів.

В другому розділі проведено оцінку та аналіз розвитку лізингу в Україні, виявлено основні проблеми, які перешкоджають його розвитку. Виявлено, що лізинговий ринок в Україні протягом попередніх 4 років стабільно розвивається. Водночас існує ряд факторів, які гальмують ці процеси.

У третьому розділі запропоновано практичні рекомендації щодо активізації лізингу в Україні. За допомогою економіко-математичних моделей здійснено прогнозування ключових показників розвитку ринку лізингу в Україні на 2020 р.

Ключові слова: лізинг, фінансовий лізинг, інвестиції, лізингові операції, лізинговий ринок, лізингодавець, лізингоодержувач.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ ЛІЗИНГУ ЯК ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ.....	7
1.1 Сутність, природа та функції лізингу.....	7
1.2. Фінансові інструменти інвестиційної діяльності підприємств.....	11
2 ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ ЛІЗИНГУ В УКРАЇНІ	16
2.1 Оцінка інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств.....	16
2.2 Стан та тенденції розвитку лізингу в Україні	21
3 ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЛІЗИНГУ В УКРАЇНІ	30
3.1 Обґрунтування доцільності використання лізингу як засобу формування інвестиційних ресурсів.....	30
3.2 Рекомендації щодо активізації лізингу в Україні.....	35
ВИСНОВКИ.....	40
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ.....	42
ДОДАТКИ.....	46
ДОДАТОК А.3.2.....	47

ВСТУП

Діяльність підприємств не можлива без проведення активної інвестиційної діяльності. Своєчасне оновлення матеріально-технічної бази, придбання інноваційних технологій, ремонт наявного устаткування та багато інших процесів вимагають інвестицій. Проте, в сучасних складних економічних умовах вітчизняним підприємствам досить складно залучати інвестицій. Як наслідок вони відчують гострий дефіцит фінансових ресурсів та змушені користуватися основними засобами, корисний період експлуатації яких давно збіг.

У таких умовах підприємствам необхідно шукати альтернативні засоби формування інвестиційних ресурсів. Як показує досвід передових європейських підприємств одним з таких альтернатив є лізинг. В Україні на жаль такий інструмент залучення інвестиційних ресурсів широкого поширення не набув. Він є інноваційним рішенням оновлення основних засобів в умовах обмеженого фінансового забезпечення. Суть лізингу зводиться до укладання угоди щодо довгострокової оренди основних засобів з наступним правом переходу його у власність орендаря. Відповідно підприємство має можливість не переплачуючи значних сум взяти в лізинг необхідні основні засоби, здійснюючи платежі за його оренду. У вітчизняних економічних умовах підприємствам необхідно більш активно використовувати лізинг та тим самим залучати у свою діяльність інвестиції та інновації.

Незважаючи на те, що поняття «лізинг» є досить новим в сучасній економіці, його дослідженням займалися багато науковців, серед яких: І.О. Борисюк, Г. Грідіна, М.М. Дученко, І.Я. Кулиняк, А.М. Михайлов, О.В. Слободянюк, І.В. Степанова та інші. Саме результати досліджень наведених вище науковців ляжуть в основу написання даної дипломної роботи. Незважаючи на глибокі дослідження з даної проблематики, обрана тема дослідження залишається не до кінця розкритою та вимагає подальших досліджень. Особливої актуальності додає потреба вітчизняних підприємств у пошуку альтернативних джерел залучення інвестицій.

Метою дипломної роботи є проведення аналізу сучасного стану лізингу в Україні, а також розробка практичних рекомендацій спрямованих на його активізацію в Україні.

Завданнями дипломної роботи є наступні:

- дослідити сутність, природу та функції лізингу;
- розглянути фінансові інструменти управління інвестиційною діяльністю;
- провести оцінку інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств
- проаналізувати стан та тенденції розвитку лізингу в Україні
- здійснити обґрунтування доцільності використання лізингу як засобу формування інвестиційних ресурсів
- запропонувати рекомендації щодо активізації лізингу в Україні.

Об'єктом дослідження є лізинг.

Предметом дослідження є суспільні відносини, які виникають у процесі лізингу.

Інформаційною базою дослідження слугує вітчизняна нормативно-правова база, наукові здобутки вітчизняних та іноземних фахівців у сфері інвестиційної діяльності, матеріали науково-практичних конференцій тощо.

Для досягнення поставленої мети та виконання завдань будуть використані наступні наукові методи дослідження: теоретичного узагальнення, систематизації та класифікації, аналізу та синтезу, індукції та дедукції, прогнозування тощо.

Структура роботи. Основна частина дипломної роботи складається з трьох розділів. У першому розділі досліджено сутність, природу та функції лізингу, розглянуті фінансові інструменти управління інвестиційною діяльністю. В другому розділі проведено оцінку та аналіз розвитку лізингу в Україні, виявлено основні проблеми, які перешкоджають його розвитку. У третьому розділі запропоновано практичні рекомендації щодо активізації лізингу в Україні.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ ЛІЗИНГУ ЯК ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ

1.1 Сутність, природа та функції лізингу

Сьогоднішні політико-економічні умови господарювання України характеризуються рядом негативних подій, а саме: послабленням курсу національної валюти, веденням військових дій на території України, дороговартісними кредитами, зростанням податкового навантаження, посиленням корупційної складової у провладних структурах тощо. У таких умовах підприємствам усіх галузей народного господарства складно функціонувати, розвиватися, а особливо залучати інвестиції у свою діяльність. Доцільним є пошук альтернативних джерел залучення інвестицій.

Одним з таких варіантів є лізинг, який є досить новим поняттям в українській економіці. Зазначимо, що перші відомості про лізингові операції датують ще у далекому 1066 році, коли Вільгельм Завойовник орендував кораблі для перетину океану та входження на Британські острови. Після цього наступний раз лізинг був здійснений у 1248 р., цей рік ознаменувався ще й офіційним укладанням лізингового договору, коли хрестоносці на правах оренди отримала необхідну амуніцію [10].

Якщо говорити про сучасність, то лізинг розвитку здобув лише у 1952 р. в США у м. Сан-Франциско, коли була заснована компанія «Юнайтед стейс лізинг корпорейшн». Основою діяльності якого є проведення лізингових операцій. Тому батьківщиною лізингу прийнято вважати США. Що стосується України, то в нашій державі лізинг почав використовуватися лише у 90-х роках, коли урядовці почали його використовувати для стимулювання інвестиційної діяльності [12].

Як і будь-яка інша економічна категорія поняття «лізинг» має безліч трактувань, які представлені як у законодавчих актах, об'єднаннях підприємців, так і у працях відомих науковців. Саме поняття «лізинг» походить від англійського слова «to lease», що у перекладі означає здавати (брати) в оренду.

Узагальнення наукової літератури дозволило у табл. 1.1 навести основні наукові підходи щодо трактування цього поняття.

Таблиця 1.1 – Основні наукові підходи щодо трактування поняття «лізинг»

Автор	Лізинг – це	Джерело
ЗУ «Про фінансовий лізинг»	підприємницька діяльність, яка спрямована на інвестування власних чи залучених фінансових коштів і полягає в наданні лізингодавцем у виключне використання на визначений строк лізингоодержувачу майна, що є власністю лізингодавця або набувається ним у власність за дорученням і погодженням з лізингоодержувачем у відповідного продавця майна за умови сплати лізингоодержувачем лізингових платежів	[2]
А.М. Михайлов	господарська операція, за якою лізингодавець передає лізингоодержувачу право користування активом, що є власністю лізингодавця, за плату на певний період часу	[13]
Л.В. Недеря, С.В. Павлинчук	особлива форма оренди, пов'язана з наданням у користування машин, обладнання, інших матеріальних засобів та майна	[15]
Ю.В. Никитченко	форма кредиту, що надається лізингодавцем лізингоодержувачеві у формі майна, яке передано в користування, або форму інвестування в економіку, альтернативну банківському сектору	[17]
Українське об'єднання лізингодавців	підприємницька діяльність, спрямована на інвестування власних чи залучених фінансових коштів, яка полягає в наданні лізингодавцем у виключне користування на визначений строк лізингоодержувачу майна	[19]
О.В. Слободянюк, І.В. Степанова	довгострокова оренда майна із правом подальшого викупу в кінці терміну дії договору	[25]

Як бачимо, існує велике різноманіття визначень поняття «лізинг». До цього часу не має єдиного загальноприйнятого визначення цієї економічної категорії. На нашу думку, під лізингом необхідно розуміти один з найбільш ефективних інструментів інвестиційної діяльності, який дозволяє підприємцям в умовах обмежених фінансових ресурсів у право користування отримати певне рухоме та нерухоме майно на оплачуваній тимчасовій основі.

Основними елементами лізингу є термін, об'єкт та суб'єкт. Об'єктом лізингу може бути будь-яке майно, яке відноситься до основних засобів, як рухоме, так і нерухоме. Відповідно до цього предметом лізингу можуть бути: транспорт, техніка, оргтехніка, комп'ютерні програми, ноу-хау, складське обладнання, споруди різного призначення тощо. Цей перелік є досить великим

та включає різні об'єкти основних засобів. Термін лізингу є індивідуальним для кожного об'єкту. Встановлюється він відповідно до терміну повної амортизації об'єкту лізингу [27].

У якості суб'єкту лізингу можуть виступати [14]:

– лізингодавець – це підприємницька структура, яка передає власне майно за договором у користування;

– лізингоодержувач – це суб'єкт господарювання, який на умовах договору отримує в тимчасове користування об'єкт лізингу;

– постачальник / продавець лізингового майна – суб'єкт підприємницької діяльності, який виготовляє майна або продає, що є об'єктом лізингу.

Як і будь-яка інша економічна категорія лізинг виконує певні функції. Через функції розкривається його призначення. Аналіз наукової літератури дозволив виділити 4 основні функції лізингу: фінансова, виробнича, інвестиційна, а також збутова. Коротку характеристику функцій лізингу наведемо на рис. 1.1.

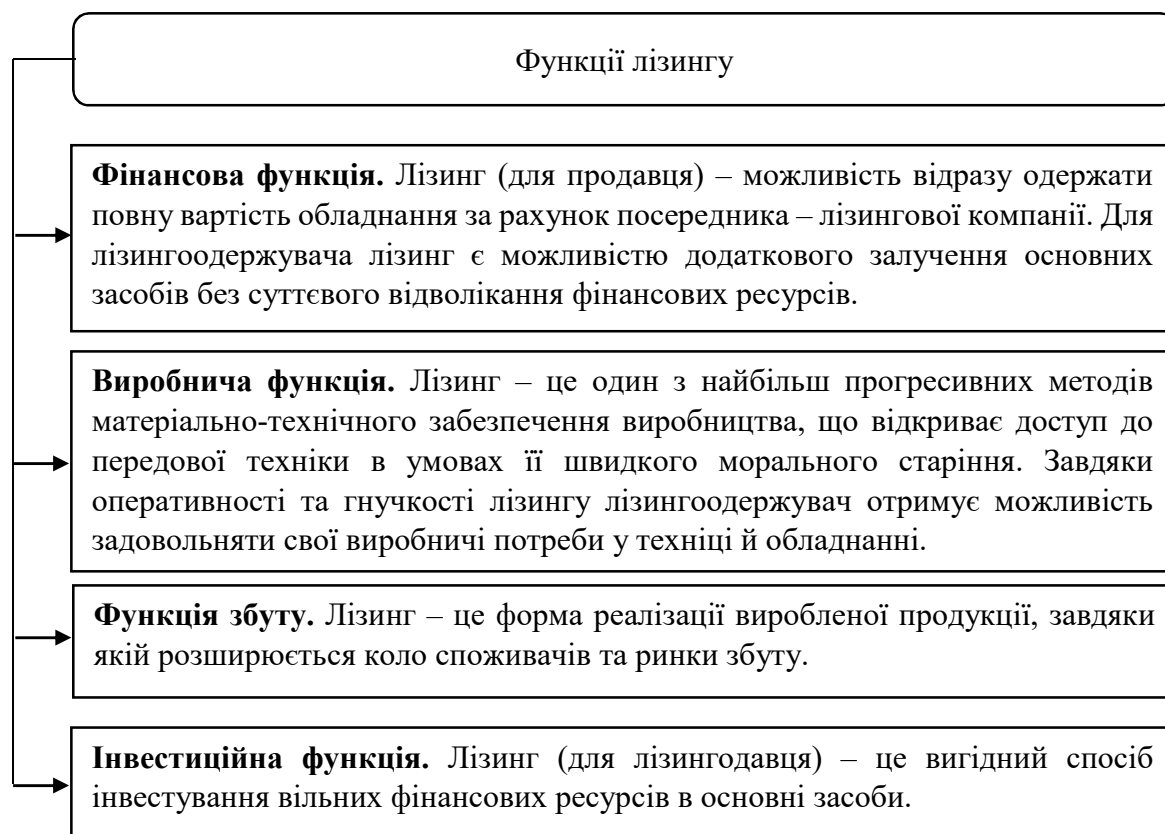

Рисунок 1.1 – Функції лізингу [складено за даними 12]

З наведених функцій видно, що лізинг має важливе значення для усіх сторін. Лізингодавець має можливість отримати фінанси за власні основні засоби, а лізингоодержувач – необхідну техніку, споруди чи інші засоби для забезпечення проведення безперебійної господарської діяльності.

На сьогоднішній день в економіці західних країн лізинг є ефективним фактором інвестиційного розвитку, забезпечуючи її конкурентоздатність на світовому ринку. Його обсяг складає 20% усієї світової інвестиційної діяльності. Характерною сучасною рисою лізингу є його тяжіння до промислово стабільно розвинутих країн (США, країн Західної Європи, Японії). За останній час намітилася тенденція швидкого зростання обсягів лізингових операцій та активне впровадження їх у країнах третього світу та країнах середнього рівня. Так, для окремих країн щорічний приріст лізингових угод за останні роки склав 30-40%. Визначимо ключові переваги лізингу, які сприяють його поширенню (рис. 1.2).

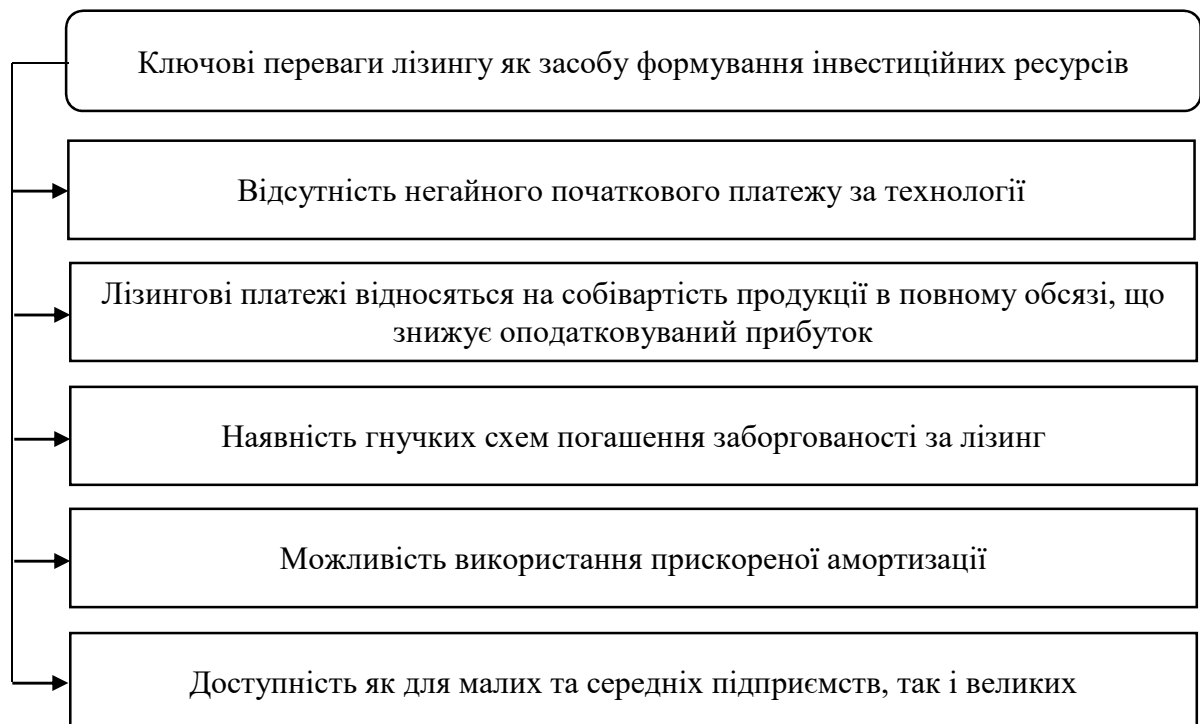

Рис. 1.2 – Ключові переваги лізингу як засобу формування інвестиційних ресурсів [складено за даними 6-7]

Лізинг заохочує інвестиції. Він сприяє економічному зростанню, тим самим дозволяючи підприємствам реалізовувати широкий спектр нових та існуючих проектів та надаючи їм можливість фінансувати своє обладнання. Ці проекти становлять широку основу для економічного зростання будь-якої країни з обмеженими джерелами фінансування. Лізинг, будучи одним із таких засобів, відкриває двері для цих проектів.

Таким чином, лізинг на сьогодні є одним з найбільш ефективних інструментів інвестиційної діяльності, за допомогою якого існує реальна можливість взяти в оренду з правом подальшого переходу у власність необхідні основні засоби для забезпечення ведення господарської діяльності. В Україні лізинг відомий став лише з початку 90-х років, а у світі поширення набув у 50-х роках минулого століття. Лізинг виконує 4 важливі функції: фінансову, виробничу, збуту та інвестиційну. Особливої актуальності лізинг набуває в умовах економічного спаду та кризи.

Крім лізингу в теорії та практиці існує велика кількість фінансових інструментів інвестиційної діяльності підприємств. Тому далі розглянемо усі можливі альтернативи та порівняємо їх.

1.2 Фінансові інструменти інвестиційної діяльності підприємств

В умовах сьогодення для вітчизняних підприємств важливим є здійснення інвестиційної діяльності. Інвестиційна діяльність завжди лежала у центрі уваги вищого керівництва підприємства. Адже, ефективне здійснення інвестиційної діяльності здатне забезпечити економічне зростання підприємства. Інвестиції є ключовим інструментом у забезпеченні припливу фінансових ресурсів, впровадження новітніх технологій та підвищення якісних показників господарської діяльності суб'єкта господарювання.

Інвестиції є важливим чинником розвитку підприємства. За допомогою надходження інвестицій підприємство має можливість оновити матеріально-

технічну базу, провести реконструкцію виробництва, впровадити високотехнологічні інновації. Інвестиції здатні вивести вітчизняні підприємства з кризового стану, у якому вони опинилися внаслідок складної політико-економічної ситуації в країні. Тобто інвестиції виступають двигуном розвитку підприємств та спрямовують його до інноваційної діяльності [10].

Інвестиції є досить необхідними для стабільного функціонування як окремих підприємств, так і цілої національної економічної системи. Проте, в сучасних вітчизняних економічних умовах для більшості підприємств постає гостра нестача фінансових ресурсів за для реалізації повномасштабних інвестиційних проектів. Тому постає питання щодо способів залучення капіталу для реалізації інвестиційних проектів. З огляду на це важливо розглянути основні інструменти інвестиційної діяльності підприємства, визначити їх переваги та недоліки.

Для початку зазначимо, що під інструментами інвестиційної діяльності слід розуміти різні способи, прийоми, заходи, які можливо здійснити підприємству для залучення необхідних фінансових ресурсів. Найбільш поширені фінансові інструменти інвестиційної діяльності підприємств наведемо на рис. 1.3.

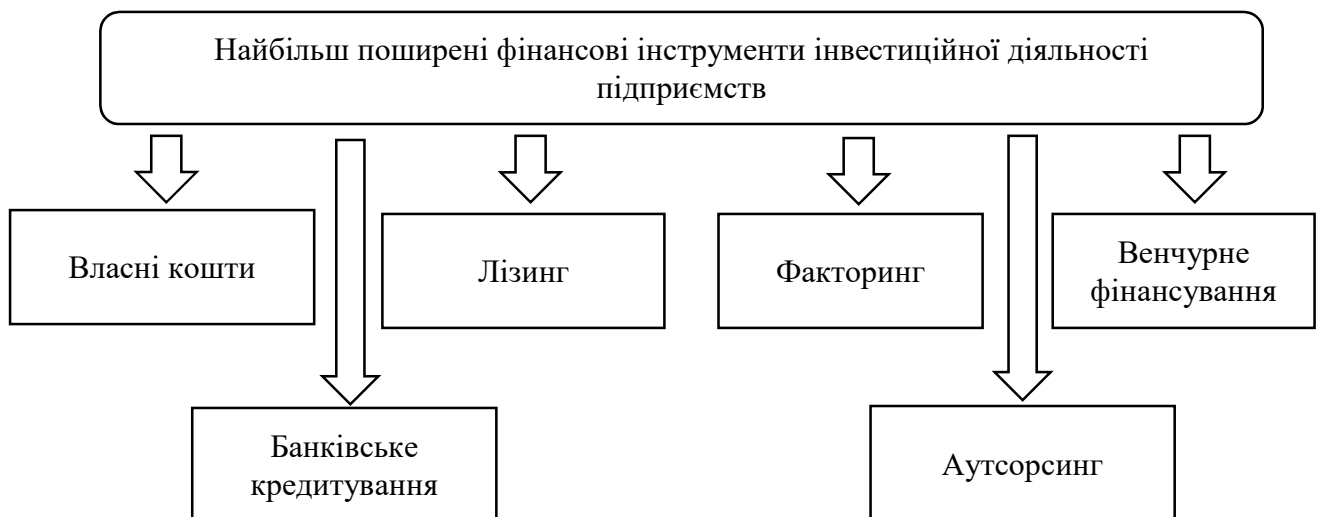

Рисунок 1.3 – Найбільш поширені фінансові інструменти інвестиційної діяльності підприємств [складено на основі 10, 15]

Розгляньмо кожен з фінансових інструментів інвестиційної діяльності підприємств більш детально.

Для здійснення інвестиційної діяльності підприємства можуть використовувати власні кошти, які сформувалися завдяки внескам акціонерів або ж формуванню резервів з отриманих прибутків у минулих періодах. Однак у практиці здійснення інвестиційної діяльності виключно за рахунок власних коштів зустрічається дуже рідко. Це пов'язано як з хронічним дефіцитом власних фінансових ресурсів більшості підприємств, так і високим ризиком інвестицій.

Інвестиційна діяльність за рахунок банківського кредитування є традиційним фінансовим інструментом. Його використання полягає у взятті в банківській установі кредиту на реалізацію інвестиційного проекту під певний відсоток. Підприємством ж за певний період часу повинне повернути суму кредиту з відсотками. Сьогодні в Україні банківське кредитування є не досить вигідним. Так, як кредити під 20 % і більше є не вигідними і більшість вітчизняних підприємств не можуть собі їх дозволити [13].

Факторинг – це один з найбільш ефективних способів залучення інвестицій, але він розрахований виключно на короткостроковий період. Суть його зводиться до того, що компанія укладає договір з посередником (найчастіше з банківською установою) щодо продажу їй дебіторської заборгованості. У цьому випадку підприємство має можливість негайно повернути дебіторську заборгованість та інвестувати у придбання основних засобів, а посередник за певний відсоток стягує з боржника заборгованість на свою користь.

Під аутсорсингом розуміють виконання окремих функцій (виробничих, сервісних, інформаційних, фінансових, управлінських та ін.) або бізнес-процесів (організаційних, фінансово-економічних, виробничо-технологічних, маркетингових) зовнішньому підприємству, яке має необхідні для цього ресурси, на основі довгострокової угоди. В даний час аутсорсинг розглядається як сучасна методологія створення високоефективних і конкурентоспроможних організацій в умовах жорсткої конкуренції трьох економічних центрів, що склалися до початку XXI ст. у світі, – США, Японії та Європи [17].

Венчурне фінансування – це форма приватного капіталу та вид фінансування, який інвестори надають стартап-компаніям та малому бізнесу, які, як вважають, мають довгостроковий потенціал зростання. Венчурний капітал, як правило, надходить від забезпечених інвесторів, інвестиційних банків та будь-яких інших фінансових установ. Особливістю цього фінансування є те, що воно є довгостроковим та ризиковим й водночас надприбутковим при успішній реалізації проекту. Основний мінус полягає в тому, що інвестори зазвичай отримують власний капітал у компанії, і, таким чином, активно втручаються в управління проекту.

Питання лізингу було порушено у минулому підрозділі даної роботи. Нагадаємо, що даний фінансовий інструмент передбачає довгострокову оренду основних засобів з можливістю подальшого переходу в повну власність лізингоодержувачу. Суттєвою перевагою лізингу є відсутність сплати відсотків, як у випадку з банківським кредитуванням. До того ж підприємство витрачає не одразу всю суму на придбання, а частинами сплачує відповідно до періоду повної амортизації об'єкту інвестицій [14].

Розглянувши основні фінансові інструменти інвестиційної діяльності підприємств доцільно у табл. А.1 (додаток А.1.2) визначити їх основні переваги та недоліки.

Як показав проведений аналіз кожен із фінансових інструментів інвестиційної діяльності підприємств має свої як переваги, так і недоліки. Більшість підприємств внаслідок складної економічної ситуації не мають можливості обходитися виключно власними коштами. Тому й зумовлена потреба в пошуку альтернативних джерел фінансування. З усіх можливих фінансових інструментів важливе місце належить лізингу. Даний інструмент залучення інвестицій в Україні широко використовують аграрні підприємства. Він дозволяє їм оновити матеріально-технічну базу, впровадити нові технології при цьому не переплачуючи, а оплата відбувається частково.

Таким чином, сьогодні існує велика кількість фінансових інструментів інвестиційної діяльності підприємств. Зокрема, найбільш поширеними є такі: власні кошти, лізинг, банківське кредитування, факторинг, аутсорсинг, а також венчурне фінансування. Кожен із зазначених інструментів має свої так переваги, так і недоліки. Виходячи з наявної економічної ситуації в Україні, найбільш перспективним вбачається лізинг.

Підсумовуючи вищесказане, можна з упевненістю стверджувати, що застосування лізингу в сьогоднішніх умовах є необхідною мірою та головним фактором активізації інвестиційних ресурсів. Лізинг стимулює оновлення основних фондів підприємств в умовах високих темпів науково-технічного прогресу та жорсткої конкуренції на світових ринках. Особливого значення лізинг набуває для нашої держави в умовах складних економіко-політичних умовах та хронічного дефіциту фінансів.

2 ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ ЛІЗИНГУ В УКРАЇНІ

2.1 Оцінка інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств

Інвестиційна діяльність є головним локомотивом позитивних економічних перетворень. В умовах політичної нестабільності, економічної кризи, яка вразила усі сектори народного господарювання, для вітчизняних підприємств надзвичайно важлива інвестиційна діяльність. За допомогою якої можливо здійснити структурні перетворення, оновити матеріально-технічну базу, впровадити інноваційні технології і багато чого іншого.

Водночас залучення інвестицій є досить складним процесом, який залежить від низки супутніх факторів зовнішнього та внутрішнього середовища. Про стан інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств дозволить зробити аналітичний висновок його оцінка, яку можливо провести з використанням статистичної інформації. Користуючись нею для початку в табл. 2.1 відобразимо структуру джерел фінансування інвестиційної діяльності в Україні.

Таблиця 2.1 – Структура джерел фінансування інвестиційної діяльності в Україні у 2015-2019 рр., млн. грн. [8]

Джерела фінансування	Роки					Відхилення 2019р. від 2018 р.	
	2015	2016	2017	2018	2019	млн. грн.	%
Всього, у т.ч:	251154,3	326163,7	412812,7	526341,8	584448,6	58106,8	11,04
коштів державного бюджету	6114,5	7468,9	14324,6	21036,7	29536,7	8500	40,41
коштів місцевих бюджетів	12423,2	23225,1	38175,9	45743,1	56047,5	10304,4	22,53
власних коштів підприємств	169257,9	226398,9	288644,2	375309,1	397771,5	22462,4	5,99
кредитів банків та інших позик	18299,5	23249,5	21826,9	35299,8	40983,1	5683,3	16,10
коштів іноземних інвесторів	7834,8	9416,7	5667,1	1540,2	3541,4	2001,2	129,93
коштів населення на будівництво житла	30283,2	29117,9	32288,1	33838,9	32666,4	-1172,5	-3,46
інших джерел фінансування	6941,2	7286,7	11885,9	13574	23902	10328	76,09

З вищенаведених даних спостерігається щорічне зростання джерел фінансування інвестиційної діяльності в Україні. Зокрема, за останні 5 аналізованих років обсяги інвестицій зросли з 251154,3 млн. грн. у 2015 р. до 584448,6 млн. грн. на кінець 2019 р. Це свідчить про активізацію інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств. За джерелами фінансування спостерігається зростання їх обсягів по усім видам, крім коштів населення на будівництво житла. Внаслідок зростання інфляції, впливу економічної кризи населення менше інвестували на будівництво житла.

Інвестиційна діяльність в Україні відбувалася переважно за рахунок власних коштів підприємства. Їх обсяги у 2019 р. склали 397771,5 млн. грн., що на 5,99 % більше за 2018 р. Ще 5 років назад, тобто у 2015 р. розміри інвестованих власних коштів підприємства склали 169257,9 млн. грн. Відповідно за 5 років відбулося зростання їх розмірів більше чим у два рази. Структуру джерел фінансування інвестиційної діяльності в Україні за 2019 р. наведемо на рис. 2.1.

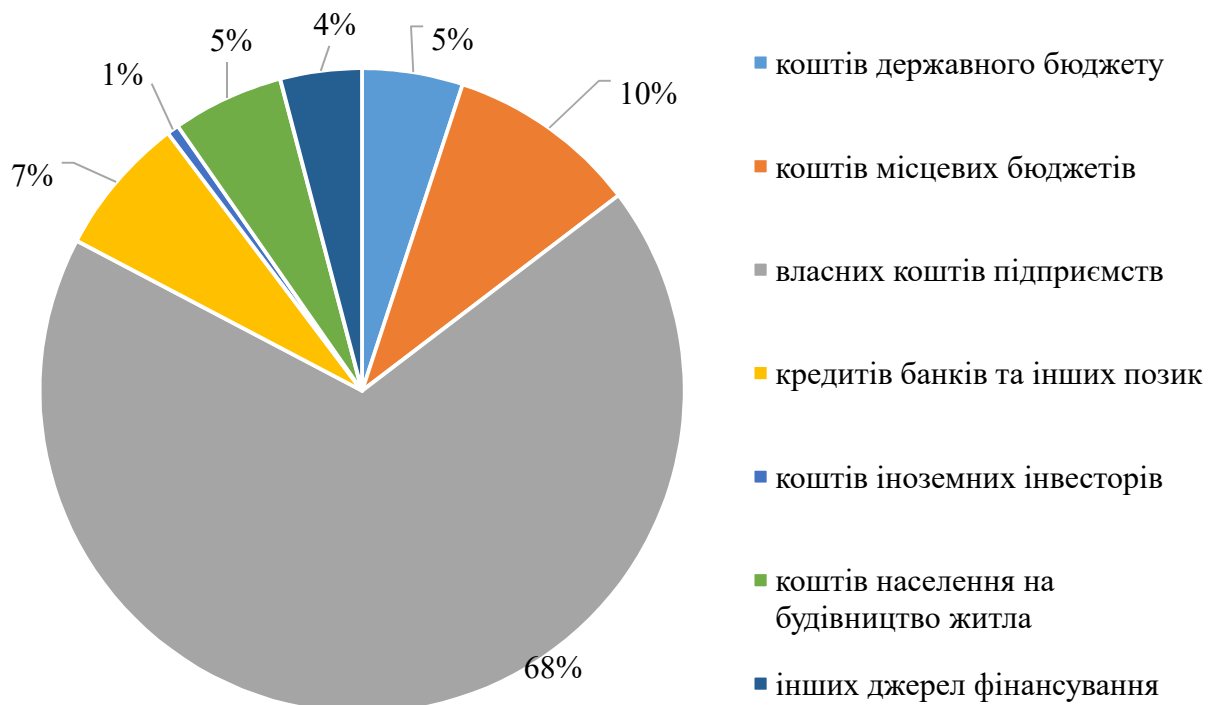

Рисунок 2.1 – Структура джерел фінансування інвестиційної діяльності в Україні за 2019 р., % [8]

Наведені вище дані підтверджують, що фінансування інвестиційної діяльності здійснювалося переважно за рахунок власних коштів підприємства. В загальній структурі джерел фінансування на них припадає 68 % інвестицій. В основному підприємства ці кошти інвестували в інноваційні технології, модернізацію застарілого устаткування, ремонт обладнання та будівель тощо. Наступні по величині інвестицій йдуть кошти місцевих бюджетів, на які припадає 10 % та кредити банків – 7 %. Кошти державного бюджету в структурі джерел фінансування інвестиційної діяльності лише 5 %. У результаті хронічного дефіциту державного бюджету, обсяги спрямованих з нього інвестицій складало малу частку.

Слід відмітити, що досить мала частка, а саме 4 % або 3541,4 млн. грн. припадає на кошти іноземних інвесторів. Хоча ще у 2016 р. їх розмір складав 9416,7 млн. грн. інвестицій. Графічно зазначене проілюстровано на рис. 2.2.

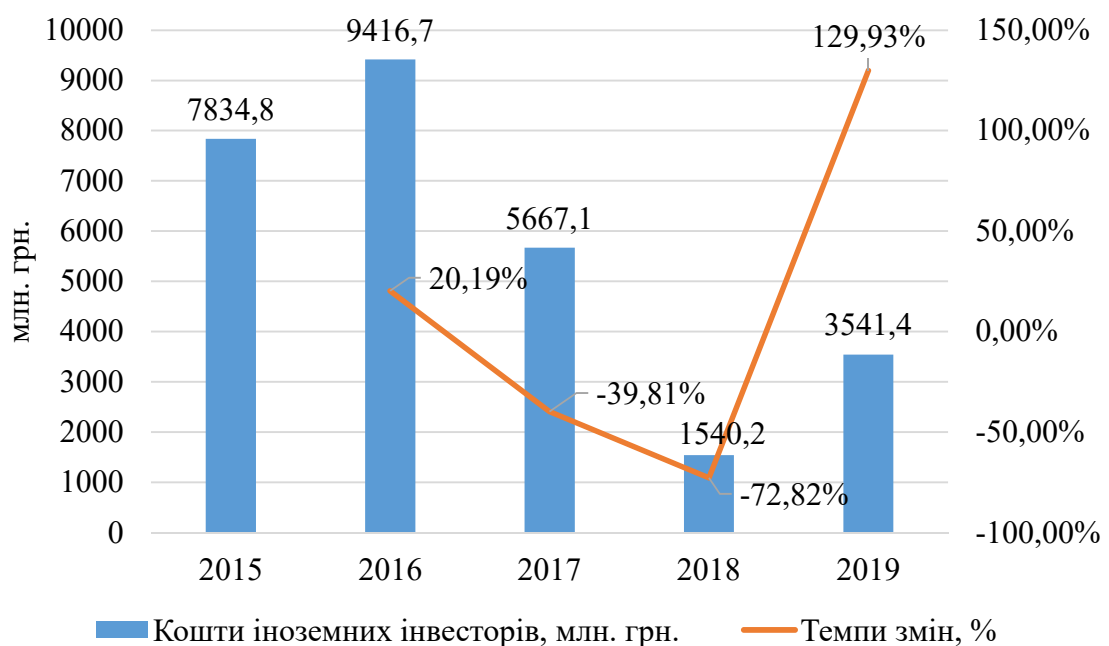

Рисунок 2.2 – Динаміка залучення коштів іноземних інвесторів в Україні у 2015-2019 рр. [8]

Приріст коштів іноземних інвесторів у 2019 р. склала 129,93 % порівняно з 2018 р. Незважаючи на такі позитивні зрушення рівня минулих 2015-2017 рр.

не було досягнуто. Головними перешкодами щодо залучення на вітчизняні підприємства іноземних інвестицій є високий рівень корупції, недовіра іноземних інвесторів вітчизняній судовій системі, ведення військових дій на східній території держави. Саме ці головні чинники гальмують залучення інвестицій та знижують рівень інвестиційної привабливості України

Важливим показником, який свідчить про інвестиційну привабливість країни є міжнародні рейтинги. Саме на їх висновки та оцінки орієнтуються потенційні інвестори. У табл. 2.2 наведено місце України у міжнародних рейтингах.

Таблиця 2.2 – Місце України у міжнародних рейтингах, місце [26]

Показник	Роки					Пояснення
	2015	2016	2017	2018	2019	
Індекс сприйняття корупції	130 (з 168)	131 (з 176)	130 (з 180)	124 (з 180)	126 (з 180)	Показує оцінку рівня корумпованості управління економікою
Рейтинг ведення бізнесу	96 (з 189)	83 (з 189)	80 (з 190)	76 (з 190)	64 (з 190)	Враховується легкість реєстрації, ліцензування, отримання кредиту
Індекс економічної свободи	162 (з 178)	162 (з 178)	166 (з 186)	150 (з 186)	147 (з 186)	Враховується свобода вибору виду діяльності, захист прав власності
Індекс глобальної конкурентоспроможності	76 (з 144)	79 (з 140)	85 (з 138)	81 (з 137)	85 (з 141)	Враховується якість урядування, розвиток ринків, динаміка інновацій, стабільність

* Позитивним є нижче місце

Місце України по усім міжнародних рейтингах знаходиться у середині, або ближче до кінця. За рейтингом ведення бізнесу місце України покращилось і у 2019 р. займала 64 місце, що є відчутним результатом в питанні створенні сприятливих умов для ведення бізнесу, а також покращенні інвестиційної привабливості. Якщо порівнювати з попереднім роком, то позиція України покращилась на 12 позицій. Також позиції України покращилися за Індексом

економічної свободи, але погіршилися за індексом сприйняття корупції та індексом глобальної конкурентоспроможності.

Ситуація в цілому є не досить сприятливою. Оскільки Україна по всіх міжнародних рейтингах займає одне з останніх місць серед колишніх країн СНД, таких як: Литва, Естонія, Латвія, Казахстан, Російська Федерація, Молдовія, Білорусія, які опинились на значно вищих позиціях. Наша держава в даних рейтингах, як правило, випереджає в основному країни Африки, Південної Америки, які є одними з найбільш відсталих, зокрема: Сомалі, Болівія, Зімбабве, Тонго, Ботсвана, Кувейт, Оман, Узбекистан тощо.

Для оцінки інвестиційної діяльності важливо розглянути структуру капітальних інвестицій видами активів. Це дозволить визначити куди саме вітчизняні підприємства найбільше інвестують. Для цього на рис. 2.3 відобразимо структуру капітальних інвестицій вітчизняних підприємств за видами активів у 2019 р.

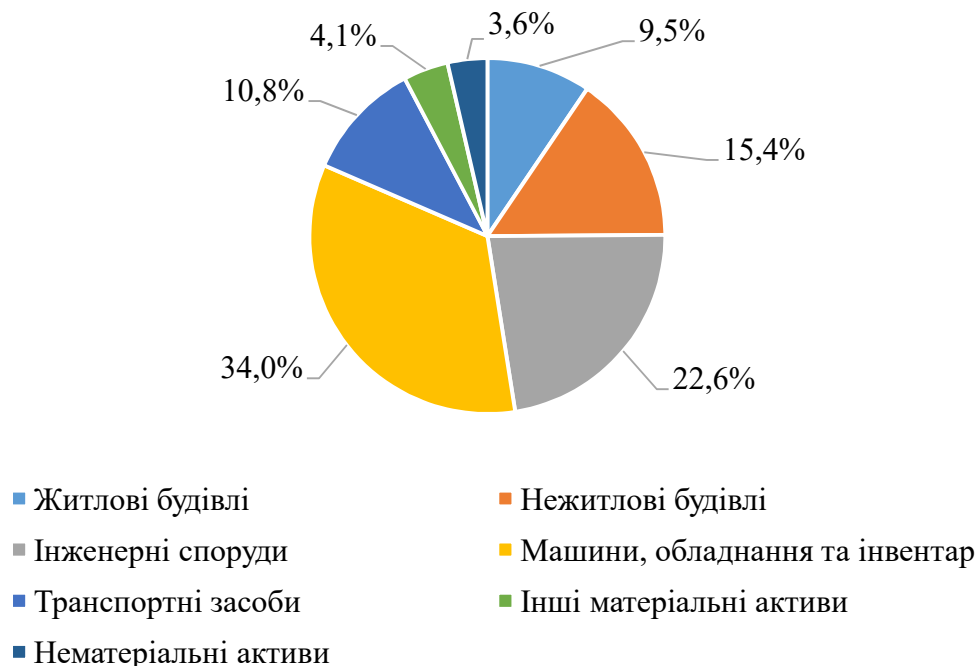

Рисунок 2.3 – Структура капітальних інвестицій вітчизняних підприємств за видами активів у 2019 р. [8]

З наведеного рисунку можемо зробити висновок, що вітчизняні підприємства найбільше інвестують в машини, обладнання та інвентар. На цю

статтю приходиться 34 % всіх інвестицій. Дана ситуація є типовою та зумовлена реальними потребами підприємств в технічному оснащенні, впровадження інноваційних технологій тощо. Оскільки велика кількість, особливо промислових та машинобудівних підприємств використовують техніку ще 90-х часів, корисний період експлуатації якої давно завершився. Крім того, 22,6 % припадає інвестицій на інженерні споруди, 15,4 % – на нежитлові будинки, а 10,8 % – на транспортні засоби.

Таким чином, в Україні спостерігаються позитивні зміни щодо зростання обсягів інвестицій. Розміри інвестицій зросли з 251154,3 млн. грн. у 2015 р. до 584448,6 млн. грн. у 2019 р. У більшості основним джерелом інвестиції виступають власні кошти підприємства, на які припадає 68 % у 2019 р. усіх інвестицій. Більшість інвестицій, а саме 34 % припадає на інвестицій у машини, обладнання та інвентар. Вітчизняні підприємства мають у більшості застарілу матеріально-технічну базу та потребують значних інвестицій у неї. Власних коштів на усі потреби не вистачає. З негативних моментів слід відзначити низьку часту інвестицій іноземних інвесторів, а також кредитів банків, які внаслідок високої відсоткової ставки банківські кредити є дорогими та не вигідними у плані інвестування. В умовах хронічного дефіциту фінансових ресурсів, відсутності належної державної підтримки, а також дорогих кредитів вітчизняним підприємствам необхідно шукати альтернативні джерела фінансування. Однією з таких альтернатив є лізинг.

З огляду на вищенаведене далі у роботі доцільно провести аналіз стану та тенденцій розвитку лізингу в Україні.

2.2 Стан та тенденції розвитку лізингу в Україні

Лізинг уже давно набув високого рівня поширення у високо розвинутих країнах світу. В Україні ж даний інструмент формування інвестиційних ресурсів набув глобального характеру і лише окремі підприємства його

використовують. Водночас сучасні економічні реалії, які характеризуються хронічним дефіцитом фінансових ресурсів на вітчизняних підприємствах та складністю залучення інших джерел інвестицій вимагають від підприємств звернути більшу увагу на лізинг [27].

Перед аналізом ринку лізингу в Україні зазначимо, що в нашій державі він почав розвиватися фактично з 1997 р., коли було прийнято Закон «Про лізинг», а у 2003 р. його змінено на Закон «Про фінансовий лізинг» [2]. З цього часу й починається поступовий розвиток лізингових послуг.

Головними учасниками ринку лізингу в Україні є лізингодавці, які проводять операції з лізингу. Згідно з чинним вітчизняним законодавством лізингодавцями можуть бути банки та інші небанківські установи, які мають відповідні ліцензії на надання послуг з фінансового лізингу. На рис. 2.4 наведемо динаміку кількості лізингодавців в Україні за 2015-2019 рр.

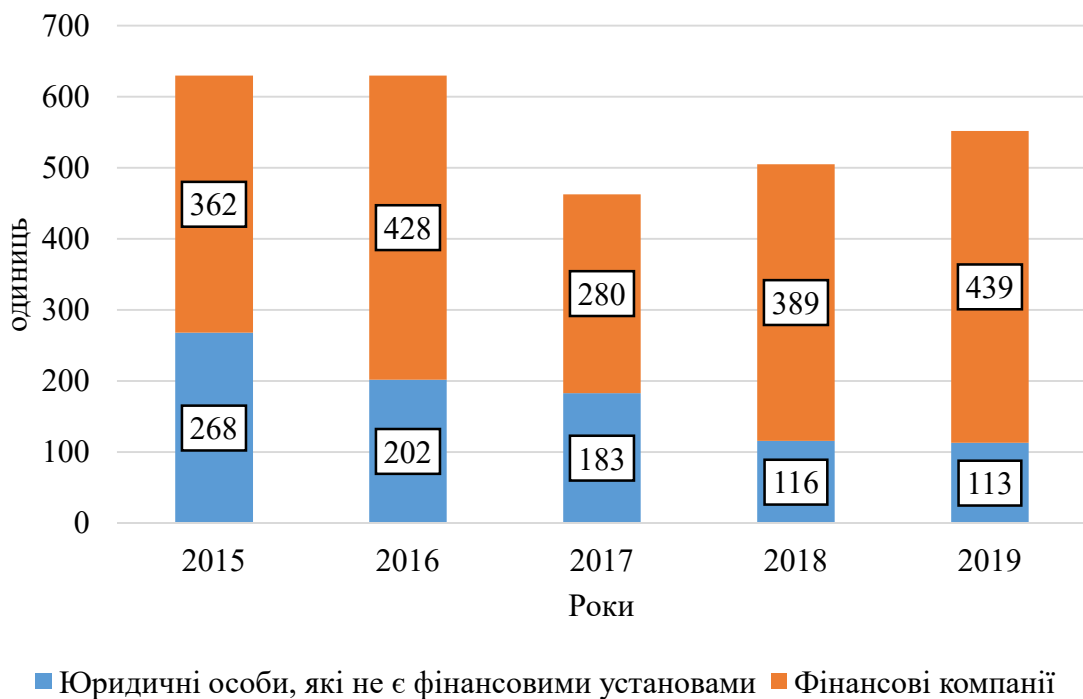

Рисунок 2.4 – Динаміка кількості лізингодавців в Україні за 2015-2019 рр. [20-24]

Протягом 2015-2019 рр. спостерігається чітке зниження кількості юридичних осіб, які не є фінансовими установами, але можуть проводити

операції з лізингу. Зокрема, їх кількість зменшилася з 268 одиниць у 2015 р. до 113 одиниць на кінець 2019 р. Таке зменшення може бути спричинене як економічною кризою в країні, так і введенням з 2017 р. ліцензування такої діяльності в Україні. На противагу їм кількість фінансових компаній, які є лізингодавцями починаючи з 2017 р. зростає з 280 одиниць до 439 одиниць у 2019 р. Загальна чисельність лізингодавців в Україні свого максимуму досягла у 2015-2016 рр., коли їх кількість складала по 630 одиниць. На сьогодні ситуація на ринку лізингу трохи стабілізується і загальна чисельність гравців на цьому ринку складала 552 одиниці.

Слід відмітити, що наведені вище дані враховують чисельність тих компаній, які мають ліцензію на ведення лізингової діяльності. Водночас, велика частина їх фактично не проводять лізингової діяльності. В силу застарілих звітів, реальну картину щодо самих тих компаній, які реально здійснюють лізингову діяльність дослідити неможливо.

Загалом ринок лізингу є досить концентрованим, на якому 3 головних лізингодавці тримають 59 % загального ринку. Так найбільшими гравцями цього ринку є «ОТП-Лізинг», «УЛФ-Фінанс» та «Порше Лізинг Україна». Найбільш стрімко розвивається компанія «Ілта», яка за результатами 2019 р. продемонструвала приріст у розмірі 159 % від попереднього року [28].

Далі на рис. 2.5 проаналізуємо відомості про надання послуг фінансового лізингу за 2015-2019 рр.

Відповідно до наведених даних спостерігається стрімкий розвиток лізингового ринку. Загальна чисельність укладених за звітний період договорів фінансового лізингу зросла з 4119 одиниць у 2015 р. до 15488 одиниць у 2019 р. Зменшення протягом аналізованого періоду відбулося лише у 2017 р. порівняно з 2016 р. на 1408 одиниць. Загальна вартість договорів фінансового лізингу укладених за звітний рік також щорічно зростала і за останні 5 років зросла з 6,3 млрд. грн. до 26,2 млрд. грн.

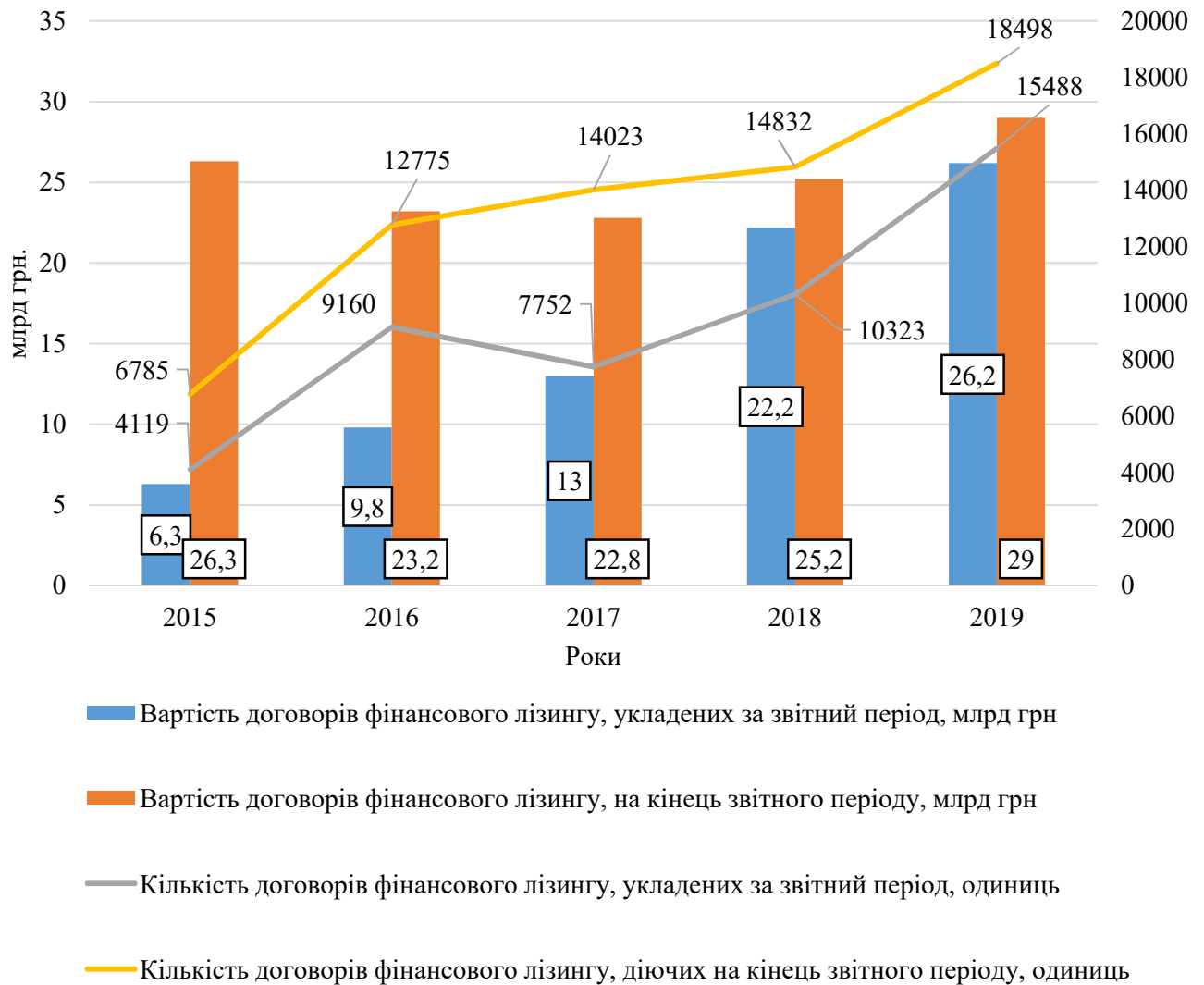

Рисунок 2.5 – Динаміка надання послуг фінансового лізингу
за 2015-2019 рр. [20-24]

Загалом спостерігаються позитивні зміни, які свідчать про розвиток ринку лізингу в Україні. Вітчизняні підприємства у зв'язку з нестачею фінансових ресурсів почали більш активніше вдаватися до послуг фінансового лізингу. Члени асоціації «Українське об'єднання лізингодавців» прогнозують, що наступні 3-5 років будуть «роками лізингу». За їх прогнозами очікується за цей період зростання лізингового ринку як мінімум у 4-5 рази. Цьому сприяє активний розвиток аграрного сектору, який є одним з основних лізингодержувачів [11]. У табл. 2.3 відобразимо динаміку вартості договорів фінансового лізингу за галузями у 2017-2019 рр.

Таблиця 2.3 – Вартість договорів фінансового лізингу за галузями у 2017-2019 рр. [20-24]

Назва галузі	2017 р.		2018 р.		2019 р.		Темп зростання у 2019 р. відносно	
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	2017 р.	2018 р.
Будівництво	1049,5	4,61	1198,7	4,75	1206,6	4,16	14,97	0,66
Добувна промисловість	167,1	0,73	822,4	3,26	865,3	2,98	417,83	5,22
Легка промисловість	8,3	0,04	5,7	0,02	10	0,03	20,48	75,44
Машинобудування	262,7	1,15	245,9	0,97	256,5	0,88	-2,36	4,31
Металургія	476	2,09	1017	4,03	557,2	1,92	17,06	-45,21
Сільське господарство	5503,4	24,18	5320,2	21,09	5812	20,04	5,61	9,24
Сфера послуг	1349,2	5,93	1661,3	6,59	1935,2	6,67	43,43	16,49
Транспорт	7220,4	31,73	6925,7	27,45	6536,3	22,53	-9,47	-5,62
Харчова промисловість	303,3	1,33	617,1	2,45	1155,8	3,98	281,07	87,30
Хімічна промисловість	117,6	0,52	155,1	0,61	132,4	0,46	12,59	-14,64
Медичне обслуговування	18,2	0,08	119,5	0,47	116,5	0,4	540,11	-2,51
Комп'ютерна та телекомунікаційна сфера	8,2	0,04	108,3	0,43	156	0,54	1802,44	44,04
Переробна промисловість	42,9	0,19	94	0,37	687,2	2,37	1501,86	631,06
Інше	6231,6	27,38	6935,5	27,49	9580,3	33,03	53,74	38,13
Всього	22758,4	100	25226,4	100	29007,3	100	27,46	14,99

Серед основних лідерів за вартістю договорів фінансового лізингу є сфера транспорту та сільського господарства, на які у звітному році припадає 22,53 % та 20,04 % відповідно. При цьому їх частка скорочується щорічно. Особливо це стосується сфери транспорту, яка демонструє падіння вартості договорів у 2019 р. на 9,47 % відносно 2017 р. та на 5,62 % порівняно з 2018 р. Частка сільського господарства за 3 роки скоротилася з 24,18 % до 20,04 %, але в абсолютних значеннях спостерігається його приріст на 5,61 % та 9,24 % у звітному році порівняно за 2017-2018 рр. відповідно.

Слід відмітити, що найбільшими темпами відбувається розвиток лізингу в переробній галузі вартість укладених договорів зросла на 631,06 % порівняно з

2018 р., харчовій промисловості – на 87,3 % порівняно з 2018 р. та у легкій промисловості, де приріст склав 75,44 %. Саме лізинг у цих галузях економіки динамічно розвивається та поширюється протягом останніх років. Водночас в окремих галузях спостерігається різке падіння вартості договорів фінансового лізингу. Зокрема, це металургія, хімічна промисловість, транспорт та медичне обслуговування.

З урахуванням виявлених тенденцій можемо констатувати, що ключову роль продовжують відігравати сільське господарство та транспорт, які на двох концентрують більше 40 % усього лізингового ринку. Водночас в інших галузях економіки відповідно до світових останніх тенденцій лізинг також починає розвиватися. Зростає чисельність підприємств різних сфер господарства, які починають користуватися послугами лізингу [9].

Одним з фактором зростання ринку лізингу можна назвати – обізнаність підприємців, особливо представників малого та середнього бізнесу, про такі послугу як фінансовий лізинг та його однозначні переваги порівняно з кредитом.

У якості предмету лізингового договору виступають різні основні засоби. Структура розподілу вартості договорів фінансового лізингу за обладнанням у 2017-2019 рр. наведена на рис. 2.6.

Як бачимо, протягом 2017-2019 рр. суттєвих змін в структурі договорів фінансового лізингу за обладнанням не відбулося. Найбільшу питому вагу в структурі договорів фінансового лізингу обладнання в звітному році займає транспорт, на який припадає 63 %. На другому місці знаходиться техніка, машини та устаткування для сільського господарства із значенням 18 %. Саме ці два різновиди обладнання у 91 % договорів фінансового лізингу є предметом договору. У подальші роки подібна структура договорів фінансового лізингу буде спостерігатися у надалі. Експерти прогнозують зростання купівлі техніки, машини, устаткування для сільського господарства у лізинг. Тому ринок фінансового лізингу в значній мірі залежатиме від стану та розвитку аграрного сектору України.

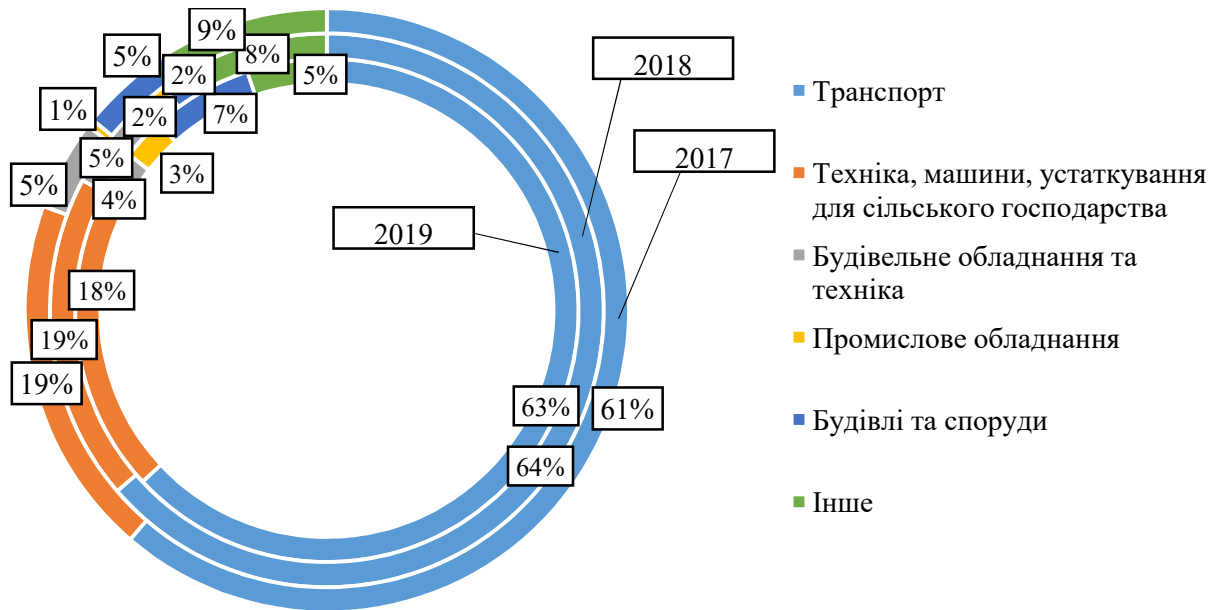

Рисунок 2.6 – Структура розподілу вартості договорів фінансового лізингу за обладнанням у 2017-2019 рр., % [20-24]

Що стосується терміну дії договору фінансового лізингу, то він дуже варіюється від 1-2 років до періоду, що перевищує 10 років. Проведений аналіз дозволив на рис. 2.7 виокремити частку договорів фінансового лізингу за терміном їх дії.

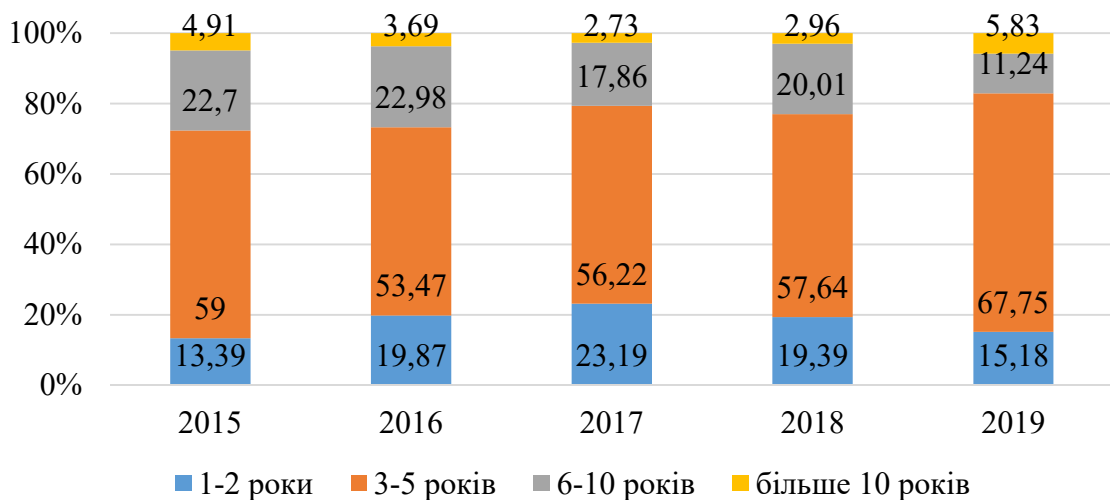

Рисунок 2.7 – Частка договорів фінансового лізингу за терміном їх дії у 2015-2019 рр., % [20-24]

Протягом 2015-2019 рр. термін дії договору фінансового лізингу в більшості розрахований на середньостроковий період терміном дії на 3-5 років. У звітному році на них припадає 67,75 % усіх договорів. Короткострокові

договори терміном дії в 1-2 роки у 2019 р. складають 15,18 % від їх загальної кількості, що значно менше від попередніх років. Спостерігається поступове зростання частки довгострокових договорів фінансового лізингу терміном дії більше 10 років. У 2019 р. на них припадає 5,83 % усіх договорів. Лізингоотримувачі намагаються укласти договори фінансового лізингу на більший період, що для них є економічно вигідним.

На основі результатів проведеного аналізу складемо SWOT-аналіз ринку фінансового лізингу в Україні (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – SWOT-аналіз ринку фінансового лізингу в Україні [27]

Сильні сторони	Можливості
1. Вдосконалення та уніфікація лізингового законодавства. 2. Державно-приватне партнерство при здійсненні лізингових операцій. 3. Спрощення судово-адміністративних процедур при вилученні предмета лізингу в невідповідальних лізингоотримувачів.	1. Використання програм лізингу для ефективного розвитку стратегічних програм розвитку (загальнодержавних, галузевих та регіональних). 2. Впровадження нових лізингових програм, продуктів та послуг, конкурентоспроможних за світовими стандартами. 3. Диверсифікація джерел фінансування лізингової діяльності.
Слабкі сторони	Загрози
1. Низький рівень стійкості на ринку комерційних лізингових компаній. 2. Недостача «довгих» і «широких» грошей в інвестиційному фінансуванні. 3. Відсутність якісної та різнобічної статистичної звітної інформації. 4. Вузька база фондування лізингових компаній. 5. Низька ефективність заходів збільшення прозорості гібридних фінансових інструментів.	1. Вихід на український ринок сильних іноземних лізингових компаній. 2. Часті зміни лізингового законодавства (нормативних актів). 3. Нестабільність національної валюти. 4. Зростання інфляції, що призводить до подорожчання вартості залучених фінансових ресурсів. 5. Зниження рейтингів країни на міжнародному рині в сфері кредитування та лізингу. 6. Використання фінансового лізингу в тіньових схемах з метою оптимізації оподаткування та виведення активів в офшори.

На основі вище проведеного SWOT-аналізу бачимо, що фінансовий лізинг в Україні має значну кількість як сильних сторін, так і слабких. При цьому кількість слабких сторін значно перевищує кількість його сильних сторін. Саме у ліквідації слабких сторін криються подальші перспективи розвитку лізингу. Також існують в зовнішньому середовищі як можливості для подальшого

розвитку фінансового лізингу, так і загрози, які є перешкодами щодо його стабільного розвитку.

Таким чином, проведений аналіз дозволяє констатувати, що ринок лізингових послуг в Україні лише починає свій розвиток. Протягом 2015-2019 рр. спостерігається динамічне його зростання відповідно до світових трендів. Лізинг в Україні поступово стає головною альтернативою кредитних ресурсів при здійсненні інвестиційної діяльності на впровадження у діяльність підприємств інноваційних технологій. На сьогодні лізингове фінансування стає головним драйвером їх економічного зростання.

Водночас лізинг повністю ще не розкрив свій потенціал в Україні та має можливості щодо подальшого зростання. Однак існують певні проблеми, які заважають повноцінному його розвитку. Тому в наступному підрозділі доцільно запропонувати шляхи їх вирішення.

3 ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЛІЗИНГУ В УКРАЇНІ

3.1 Обґрунтування доцільності використання лізингу як засобу формування інвестиційних ресурсів

Вітчизняні підприємства гостро потребують залучення інвестиційних ресурсів у свою діяльність, яке необхідне для придбання основних засобів. Така потреба зумовлена одразу декількома проблемами, а саме [6]:

- великим зносом наявного обладнання на більшості вітчизняних підприємств, до 50-60 %;
- хронічним дефіцитом власних фінансових коштів підприємств для здійснення технічного переоснащення виробництва;
- високими ставками кредитів, які не дозволяють повноцінно їх використовувати як основного засобу формування інвестиційних ресурсів;
- низький рівень інвестиційної привабливості України, що зумовлено загальною політико-економічною нестабільністю в державі тощо.

Усі зазначені обставини зумовлюють як потребу вітчизняних підприємств в активізації інвестиційної діяльності, так і пошуку альтернативних джерел формування інвестиційних ресурсів. Як показує, досвід передових країн світу, головним локомотивом щодо активізації інвестиційної діяльності виступає лізинг. Він дозволяє за помірно не високу вартість взяти у довгострокову оренду необхідне обладнання з подальшим правом переходу його в повноцінну власність. На жаль в Україні лізинговий ринок не такий розвинутий, а підприємств, які використовують даний засіб формування фінансових ресурсів є доволі мало. Однією з причин цьому є їх слабка проінформованість про переваги лізингу та його можливості. Тому важливо здійснити обґрунтування доцільності використання лізингу як засобу формування інвестиційних ресурсів. Це дозволить наглядно продемонструвати переваги лізингу та його можливості [7].

Зазначимо, що використання лізингу дасть можливість підприємствам заощаджувати кошти для інвестування в основний вид діяльності та/або придбавати техніку, вартість якої перевищує річні фінансові можливості.

З економічної точки зору операція лізингу багато в чому схожа з довгостроковим кредитуванням на закупівлю устаткування й інших видів основних виробничих фондів. До переваг лізингу як засобу формування інвестиційних ресурсів слід віднести [10]:

- вирішення проблеми фінансування й придбання техніки;
- лояльність лізингової угоди в порівнянні з іншими формами кредитування;
- можливість випробувати техніку до її повної оплати та придбання у власність;
- лізингові платежі можуть надходити від реалізації вирощеної чи виробленої продукції підприємства;
- в орендаря є можливість викупити техніку й устаткування за мінімальною або залишковою вартістю по закінченню договору лізингу.

Купувати техніку на умовах фінансового лізингу є вигідною інвестицією для підприємства. В нього з'явиться можливість придбати техніку та необхідне обладнання за доступною ціною. Розрахунок вартості відбувається винятково в момент здійснення угоди. Подальша інфляція не впливає негативно, а скоріше позитивно у нинішній час.

Таким чином, в умовах економічної нестабільності, коли значно знизилася фінансування капітальних вкладень в оновлення основних засобів підприємства лізинг є оптимальним інструментом формування інвестиційних ресурсів.

Лізинг, як унікальний фінансовий інструмент, поєднує у собі характеристики оренди і кредиту, але при цьому має переваги, властиві тільки цьому виду інвестиційної діяльності. Для визначення економічної ефективності використання лізингу, як інструменту формування інвестиційних ресурсів порівняємо витрати підприємства на придбання техніки при різних способах фінансування.

Лізинг особливо важливий для аграрних підприємств, які є досить залежними від наявності сучасної інноваційної техніки. Тому на прикладі придбання саме сільськогосподарським підприємством спеціалізованої техніки проведемо розрахунок інвестиційних витрат на зазначене різними засобами інвестування. Об'єктом лізингу в даному випадку виступатиме комбайн «John Deere S690i», який використовується для збору технічних та зернових культур. Загальна вартість якого складає орієнтовно 1 500 000 грн. У підприємства є дві альтернативи профінансувати дане придбання. Перша – це взяти кредит у АТ «Ощадбанк» [5] в розмірі 1 500 000 грн. під 15,5 % з щомісячним погашенням основної суми заборгованості за кредитом рівними частками впродовж 6 років. Друга – це укласти договір фінансового лізингу з «ОТП-Лізинг» [18] терміном на 6 років з щомісячними платежами лізингового платежу; лізинговий процент нараховується за ставкою 16 % від залишкової вартості об'єкта лізингу. Також відповідно до договору «ОТП-Лізинг» передбачена одноразова комісія в розмірі 2,5 % від загальної вартості предмету лізингу. Перший внесок є однаковим для двох варіантів фінансування – 30 % (819 000 грн.). При цьому ставка податку на прибуток в 2020 р. складає 18 %. В обох випадках комбайн переходить у право власності сільськогосподарського підприємства після повної сплати як кредитних платежів, так і лізингових платежів.

Оцінюємо витрати за кожним варіантом придбання обладнання та порівнюємо їх і на основі цього приймаємо рішення на користь однієї з альтернатив. Спочатку у табл. 3.1 представимо розрахунок

Таблиця 3.1 – Розрахунок вартості витрат на купівлю комбайну «John Deere S690i» в кредит [розраховано на основі даних 5]

Період, роки	Початкова сума боргу, грн.	Відшкодування частини вартості техніки, грн.	Виплата відсотків, грн.	Щорічні виплати щодо погашення боргу (основний борг + %), грн.
1	1050000	175000	162750	337750
2	875000	175000	135625	310625
3	700000	175000	108500	283500
4	525000	175000	81375	256375
5	350000	175000	54250	229250
6	175000	175000	27125	202125
Сума	1050000	1050000	569625	1 619 625

Як видно з табл. 3.1 загальна сума виплат за кредит становить 1 619 625 грн. Проте, ми знаємо, що перший внесок становить 450 000 грн. Таким чином, загальна сума купівлі агрегату в кредит становитиме:

$$1\ 619\ 625 + 450\ 000 = 2\ 069\ 625 \text{ грн.}$$

Тобто підприємство у разі взяття кредиту у АТ «Ощадбанк» для купівлі комбайну «John Deere S690i» сплатить 2 069 625 грн. При цьому переплата % становитиме 569 625 грн.

Далі наведемо розрахунок вартості витрат на купівлю комбайну «John Deere S690i» в лізинг. Сума лізингового платежу розраховуємо за формулою [17]:

$$L = \left(P - S \times \frac{1}{(1+i)^n} \right) \times \left(\frac{i}{1 - (1+i)^{-n}} \right) \quad (3.1)$$

де L – лізинговий платіж.

P – первісна вартість предмета лізингу (1 500 000 грн.);

N – кількість періодів (6 років);

i – процентна ставка для вказаного періоду (21 %);

S – залишкова (викупна) вартість предмета лізингу (300 000 грн.).

Відповідно розраховуємо лізинговий платіж підприємства:

$$L = \left(1\ 050\ 000 - 300\ 000 \times \frac{1}{(1+0,16)^6} \right) \times \frac{0,16}{1 - (1+0,16)^{-6}} = 1404420 \times \\ \times 0,6591 = 251266 \text{ грн.}$$

Скориставшись лізингом підприємство щорічно сплачуватиме лізинговий платіж в розмірі 251266 грн. Більш детальний розрахунок вартості витрат підприємства на купівлю комбайну «John Deere S690i» в лізинг наведемо у табл. 3.2.

Таблиця 3.2 – Розрахунок вартості витрат на купівлю комбайну «John Deere S690i» в лізинг [розраховано на основі даних 18]

Період, роки	Лізингові платежі, грн.	Виплата відсотків, грн.	Податковий вигаш за рахунок скорочення бази оподаткування (18 %)	Лізингові платежі після врахування податкового вигашу, грн.	Лізингові платежі після врахування податкового вигашу + виплата %, грн.
Авансовий платіж	450 000	37500	81000	369 000	
1	251266		45227,88	206 038	
2	251266		45227,88	206 038	
3	251266		45227,88	206 038	
4	251266		45227,88	206 038	
5	251266		45227,88	206 038	
6	251266		45227,88	206 038	
Можливість придбання комбайну в кінці терміну лізингової угоди	300 000		54000	246 000	
Сума	2257596	22500	406367,3	1 851 229	1 888 729

Загальні лізингові платежі підприємства на купівлю комбайну «John Deere S690i» в лізинг складуть 2257596 грн., що є вищим за вартість кредиту. Водночас купівля техніки в лізинг дозволяє отримати податковий вигаш за рахунок того, що розмір прибутку буде знижений на розмір лізингових платежів. Завдяки цього лізингові платежі після врахування податкового вигашу та сплати % складуть уже 1 888 729 грн.

Таким чином, вартість витрат для лізингу нижча, ніж вартість витрат для купівлі в кредит (1 888 729 грн. < 2 069 625 грн.). Підприємство використовуючи інструмент інноваційного розвитку – лізинг зможе отримати такий економічний ефект:

$$E = 2\,069\,625 - 1\,888\,729 = 180\,896 \text{ грн.}$$

Тобто, придбання комбайну «John Deere S690i» в лізинг є доцільнішим варіантом для підприємства. Зекономлені кошти в розмірі 180896 грн. підприємство може використати для внутрішніх потреб чи подальшого інвестування їх у матеріалу базу. На наглядному прикладі придбання комбайну «John Deere S690i» показано економічну вигоду та доцільність лізингу. Відповідно купівля кожної одиниці техніки є вигіднішим саме в лізинг.

Таким чином, з метою обґрунтування доцільності використання лізингу як засобу формування інвестиційних ресурсів нами запропоновано інвестиційний проект аграрному підприємству щодо придбання комбайну «John Deere S690i». У якості альтернативних джерел інвестування виступив у першому варіанті банківський кредит АТ «Ощадбанк», а у другому варіанті – лізинг за допомогою компанії «ОТП-Лізинг». Загальна вартість лізингу є нижчою за рахунок податкового виграшу підприємством. При придбанні основних засобів в лізинг підприємство не несе додаткових витрат на його страхування, реєстрацію, а також має можливість на суму лізингових платежів зменшувати прибуток до оподаткування. Відповідно розмір економії склав 180 896 грн., ці кошти підприємство зможе використати для внутрішніх потреб.

У даному підрозділі кваліфікаційної роботи нами здійснено обґрунтування доцільності використання лізингу як засобу формування інвестиційних ресурсів, а також наведено ряд переваг цього інвестиційного інструменту. З урахуванням його значних переваг для формування інвестиційних ресурсів вважаємо за необхідне в наступному підрозділі кваліфікаційної роботи надати рекомендації щодо активізації лізингу в Україні.

3.2 Рекомендації щодо активізації лізингу в Україні

Незважаючи на значні переваги лізингу та реальних потреб вітчизняних підприємств у залученні альтернативних інвестиційних ресурсів, він великого поширення не набув. Виходячи з проведеного аналізу в 2 розділі даної роботи

встановлено, що ринок лізингу в Україні лише починає свій розвиток. Більшість же підприємств такий інструмент як лізинг у своїй діяльності не використовують. У зв'язку з цим виникає нагальна потреба у розробці рекомендацій щодо активізації лізингу в Україні. Усі надані нами рекомендації будуть виходити з реальних проблем лізингу в Україні.

Досить багато проблем низького рівня використання лізингу в Україні криються у сфері макросередовища, яку контролює та визначає безпосередньо держава. Тому основні зміни повинні критися саме в державній політиці відносно лізингових послуг. Усі рекомендації відноситимуться до 6 основних площин: законодавчо-правової, економічної, кваліфікаційної, споживчої, інформаційної та технічної. У табл. 3.3 наведемо основні рекомендації щодо активізації лізингу в Україні та розвитку лізингового ринку.

Таблиця 3.3 – Основні рекомендації щодо активізації лізингу в Україні та розвитку лізингового ринку [систематизовано на основі 6-7, 27-28]

Сфера застосування	Перелік рекомендацій
1	2
Законодавчо-правова	формування сприятливої нормативно-законодавчої бази
	запровадити державну підтримку оновлення основних фондів через запровадження амортизаційних та податкових пільг для суб'єктів лізингової діяльності
	гармонізувати вітчизняну законодавчу базу регулювання лізингових відносин
Економічна	створення державних програм стимулювання лізингу, зниження вартості лізингових послуг до рівня, який би не перевищував 20 % річних, для забезпечення ефективності лізингових операцій
	розвиток системи гарантій і страхування предметів лізингу, розроблення комплексу заходів для збільшення іноземних інвестицій під програми лізингу
	розроблення ефективної стратегії фінансування лізингових операцій
	здійснювати компенсаційні виплати зі сплати податку для підприємств, які здійснюють оновлення основних засобів завдяки лізингу
Кваліфікаційна	запровадити освітні професійні програми підготовки та підвищення кваліфікації фахівців з питань лізингу
	впровадити у вищих навчальних закладів дисципліни з лізингу
Споживча	сформувати базу даних пропиту та пропозиції на обладнання
	проводити щорічні дослідження ринку лізингу України
	створити спеціалізований веб-сайт з питань лізингу
	розміщувати інформацію, аналітичні дані щодо лізингу у засобах масової інформації

Продовження таблиці 3.3

1	2
Інформаційна	розробити інформаційну стратегію популяризації лізингової діяльності лізинговими асоціаціями та забезпечити створення інформаційного поля для зацікавлених груп – спеціалізовані друковані видання та сайти, організація конференцій, круглих столів, проведення рекламної кампанії тощо
	проводити профільні семінари з представниками бізнесу щодо норм чинного законодавства у сфері лізингу
	створити консультативно-інформаційний центр для потенційних та існуючих учасників ринку лізингу
	створювати умови для постійного доступу суб'єктів підприємництва до інформації
	постійно інформувати підприємства щодо змін у питаннях операцій лізингу
Технічна	запровадити обов'язкову автоматизацію лізингових операцій
	стимулювати розроблення ефективних систем автоматизації бізнесу компаній

Як бачимо, на державному рівні необхідно впровадити ряд змін з метою активізації лізингу та розвитку цього ринку. Найбільш важливі з них криються у законодавчо-правовій площині. Перш за все в Україні необхідно гармонізувати чинне законодавство. Адже, у Податковому кодексі [4], Цивільному кодексі [1], а також ЗУ «Про фінансовий лізинг» [2] існують різні тлумачення поняття «лізинг». Крім того лізингоодержувачі та лізингодавці можуть по-різному трактувати положення закладені в них. Тому пропонуємо гармонізувати законодавство у цій частині. Також актуальним в умовах євроінтеграційних процесів здійснити вивчення найкращого європейського досвіду з питань розвитку лізингу. Саме формування сприятливої законодавчої бази дозволить в майбутньому значно покращити стан лізингового ринку в Україні та стимулювати підприємства щодо використання цього фінансового інструменту.

Іншими ще двома важливими заходами є забезпечення високого рівня проінформованості, особливо це стосується керівників підприємства і його фінансових служб, та економічної забезпеченості лізингоодержувачів. Зокрема, у межах першого заходу пропонується створити спеціалізовану веб-сторінку, яка буде приділена лише питанню лізингу. На ній розміщувати свіжу інформацію про лізинг, законодавчу базу, в єдиному електронному режимі забезпечити

вільний перегляд об'єктів, які підприємства взяли у довгострокову оренду шляхом використання лізингу, найбільш успішні кейси із залученням інвестицій через лізинг і багато іншої корисної інформації. Крім того важливо проводити семінари, форуми, конференції з метою популяризації лізингу.

З економічної сфери необхідно стимулювати самі підприємства до активізації процесів лізингу. Зокрема, вдалим кроком буде відшкодування певної частини з податку на прибуток, в разі укладання підприємством в звітному році лізингової угоди. Важливо на найвищому рівні державного управління зрозуміти, що розвиток лізингу є головною запорукою щодо залучення інвестицій на вітчизняні підприємства.

На сам кінець важливо визначити подальші перспективи розвитку лізингу в Україні. Для цього скористаємося прийомами економіко-математичного моделювання, а саме побудови трендових моделей. Це дозволить на основі статистичних даних попередніх періодів здійснити прогноз ключових показників. У табл. 3.4 наведемо вхідні дані для здійснення такого аналізу.

Таблиця 3.4 – Вхідні дані для побудови трендових моделей [20-24]

Показник	2015	2016	2017	2018	2019
Кількість лізингодавців, одиниць	630	630	463	505	552
Кількість договорів фінансового лізингу, укладених за звітний період, одиниць	4119	9160	7752	10323	15488
Вартість договорів фінансового лізингу, укладених за звітний період, млрд. грн.	6,3	9,8	13	22,2	26,2

У вищенаведеній таблиці наведені ключові дані за попередні 5 років по таким показникам, як : кількість лізингодавців, кількість договорів фінансового лізингу та вартість таких договорів. Далі за допомогою середовища MS Excel здійснимо економіко-математичне моделювання у ході якого зробимо прогноз на 2020 р. ключових показників розвитку ринку лізингу. У табл. 3.5 наведемо результати прогнозування ключових показників розвитку ринку лізингу в Україні на 2020 р.

Таблиця 3.5 – Результати прогнозування ключових показників розвитку ринку лізингу в Україні на 2020 р.

Показник	Рівняння тренду	Значення коефіцієнта детермінації	Прогнозована кількість, од.
Кількість лізингодавців, одиниць	$y = 21,64x^2 - 157,96x + 791,8$	$R^2 = 0,65$	620
Кількість договорів фінансового лізингу, укладених за звітний період, одиниць	$y = 302x^2 - 1215590x + 1223520619$	$R^2 = 0,85$	18650
Вартість договорів фінансового лізингу, укладених за звітний період, млрд. грн.	$y = 4,53e^{0,3668x}$	$R^2 = 0,98$	41

Виходячи з наведених даних бачимо, що гідно прогнозів, які базуються на даних попередніх років, в 2020 р. відбудеться бурхливий розвиток лізингу в Україні. Зокрема, кількість лізингодавців складе 620 одиниць проти 552 одиниць в 2019 р. При точності прогнозу в 65 %. Кількість договорів фінансового лізингу прогнозується в кількості 18650 одиниць проти 15488 одиниць в 2019 р., а їх вартість зрости з 26,2 млрд. грн. до 41 млрд. грн. Точність прогнозу складає 85 та 98 %. Тобто точність прогнозів досить висока. Виходячи із зазначеного можемо констатувати, що з вжиттям пропонованих заходів лізинг буде розвиватися, попит на нього збільшуватиметься.

Таким чином, від впровадження комплексу зазначених заходів ринок лізингу буде розвиватися. Головне з боку держави створити належні умови щодо його розвитку, забезпечити організаційне та методичне забезпечення. Ефект від розвитку лізингу отримають всі: підприємства матимуть змогу здійснити технічне переоснащення, залучити інвестиції, лізингодавці – збільшать приплив клієнтів та кількості підписаних договорів, а державі це забезпечити як зростання загальної інвестиційної привабливості, так і наповнення Державного бюджету. Оскільки підприємства впровадивши новітні технології зможуть підвищити свої прибутки, відповідно зростуть їх податкові платежі.

ВИСНОВКИ

У процесі виконання даної роботи виконано усі поставлені завдання та досягнута головна мета. За результатами проведеного дослідження можна сформулювати наступні висновки:

1. Досліджено сутність, природу та функції лізингу. З'ясовано, що лізинг на сьогодні є одним з найбільш ефективних інструментів інвестиційної діяльності, за допомогою якого існує реальна можливість взяти в оренду з правом подальшого переходу у власність необхідні основні засоби для забезпечення ведення господарської діяльності. В Україні лізинг відомий став лише з початку 90-х років, а у світі поширення набув у 50-х роках минулого століття. Лізинг виконує 4 важливі функції: фінансову, виробничу, збуту та інвестиційну. Особливої актуальності лізинг набуває в умовах економічного спаду та кризи.

2. Розглянуто фінансові інструменти інвестиційної діяльності підприємств. Встановлено, що сьогодні існує велика кількість фінансових інструментів інвестиційної діяльності підприємств. Зокрема, найбільш поширеними є такі: власні кошти, лізинг, банківське кредитування, факторинг, аутсорсинг, а також венчурне фінансування. Кожен із зазначених інструментів має свої так переваги, так і недоліки. Виходячи з наявної економічної ситуації в Україні, найбільш перспективним вбачається лізинг.

3. Проведено оцінку інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств. Встановлено, що в Україні спостерігаються позитивні зміни щодо зростання обсягів інвестицій. Розміри інвестицій зросли з 251154,3 млн. грн. у 2015 р. до 584448,6 млн. грн. у 2019 р. У більшості основним джерелом інвестиції виступають власні кошти підприємства, на які припадає 68 % у 2019 р. усіх інвестицій. Більшість інвестицій, а саме 34 % припадає на інвестицій у машини, обладнання та інвентар. Вітчизняні підприємства мають у більшості застарілу матеріально-технічну базу та потребують значних інвестицій у неї. Власних коштів на усі потреби не вистачає. З негативних моментів слід відзначити низьку

часту інвестицій іноземних інвесторів, а також кредитів банків, які внаслідок високої відсоткової ставки банківські кредити є дорогими та не вигідними у плані інвестування.

4. Проаналізовано стан та тенденції розвитку лізингу в Україні, що дозволяє констатувати, що ринок лізингових послуг в Україні лише починає свій розвиток. Протягом 2015-2019 рр. спостерігається динамічне його зростання відповідно до світових трендів. Лізинг в Україні поступово стає головною альтернативою кредитних ресурсів при здійсненні інвестиційної діяльності на впровадження у діяльність підприємств інноваційних технологій. На сьогодні лізингове фінансування стає головним драйвером їх економічного зростання. Водночас лізинг повністю ще не розкрив свій потенціал в Україні та має можливості щодо подальшого зростання.

5. Здійснено обґрунтування доцільності використання лізингу як засобу формування інвестиційних ресурсів. З метою обґрунтування доцільності використання лізингу як засобу формування інвестиційних ресурсів нами запропоновано інвестиційний проект аграрному підприємству щодо придбання комбайну «John Deere S690i». У якості альтернативних джерел інвестування виступив у першому варіанті банківський кредит АТ «Ощадбанк», а у другому варіанті – лізинг за допомогою компанії «ОТП-Лізинг». Загальна вартість лізингу є нижчою за рахунок податкового виграшу підприємством. Відповідно розмір економії склав 180 896 грн.

6. Запропоновано рекомендації щодо активізації лізингу в Україні. Головне з боку держави створити належні умови щодо його розвитку, забезпечити організаційне та методичне забезпечення. Ефект від розвитку лізингу отримають всі: підприємства матимуть змогу здійснити технічне переоснащення, залучити інвестиції, лізингодавці – збільшать приплив клієнтів та кількості підписаних договорів, а державі це забезпечити як зростання загальної інвестиційної привабливості, так і наповнення Державного бюджету. Оскільки підприємства впровадивши новітні технології зможуть підвищити свої прибутки, відповідно зростуть їх податкові платежі.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Цивільний кодекс України № 980-IV від 19.06.2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
2. Про фінансовий лізинг: Закон України від № 1381-IV від 11.12.2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/723/97-%D0%B2%D1%80>
3. Господарський кодекс України № 2424-IV від 04.02.2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
4. Податковий кодекс України № 2856-VI від 23.12.2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
5. АТ «Ощадбанк». URL: <https://www.oschadbank.ua/ua/business/finansuvannya-biznesu>
6. Борисюк І.О., Цибульська А.С. Аналіз сучасного стану ринку лізингових послуг в Україні. *Інфраструктура ринку: Електронний науково-практичний журнал*. 2018. Вип. 15. С. 153-160.
7. Грідіна Г. Фінансовий лізинг: проблеми та перспективи розвитку в Україні. *Traektoria Nauki = Path of Science*. 2017. № 9. С. 2019-3025.
8. Державна служба статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua/>
9. Дученко М.М. Стан та перспективи розвитку лізингової галузі в Україні. *Ефективна економіка*. 2019. №1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2019/55.pdf.
10. Кулиняк І.Я. Тенденції та перспективи розвитку ринку фінансового лізингу в Україні. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2019. № 1 (69). С. 48-57.
11. Лізингова галузь в Україні: тенденції та рекомендації для зростання. URL: http://uul.com.ua/wp-content/uploads/2018/10/Leasing_report_ukr_final_09202018.pdf
12. Малишко В.М., Микитюк М.С. Правова природа лізингу. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2015. № 1. С. 121-124.

13. Михайлов А.М. Фінансові інструменти формування інвестиційних ресурсів в аграрному секторі національної економіки в умовах глобалізаційних викликів. *Економіка АПК*. 2019. № 3 С. 52-61.
14. Мухін П.О. Лізингові компанії на ринку капіталів : проблемні аспекти. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2015. Вип. 2 (57). С. 266-272.
15. Недеря Л. В., Павличук С. В. Багатоаспектний підхід до визначення сутності поняття «лізинг». *Молодий вчений*. 2014. № 6 (09). С. 184-187.
16. Нетудихата К.Л. Аналіз динаміки розвитку лізингу в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2015. Вип. 12. С. 210-214.
17. Никитченко Ю. В. Лізинг в Україні і США: спільне та відмінне. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 7. С. 100-104.
18. ОТП Лізинг. Лізингові послуги в Україні від компанії. URL: <https://www.otpleasing.com.ua/>
19. Офіційний сайт Асоціації «Українське об'єднання лізингодавців». URL: <http://www.uul.com.ua>
20. Підсумки діяльності фінансових компаній та юридичних осіб (лізингодавців) за 2018 рік. URL: https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/FK/FK_IV%20kv_2018.pdf
21. Підсумки діяльності фінансових компаній та юридичних осіб (лізингодавців) за I півріччя 2019 року. URL: https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/FK/FK_II%20kv_2019.pdf
22. Підсумки діяльності фінансових компаній та юридичних осіб (лізингодавців) за 2017 рік. URL: https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/FK/OsnPokazn/FK_4%20%D0%BA%D0%B2_2017.pdf
23. Підсумки діяльності фінансових компаній та юридичних осіб (лізингодавців) за 2015 рік. URL: https://nfp.gov.ua/files/FK_2015.pdf
24. Підсумки діяльності фінансових компаній, ломбардів та юридичних осіб (лізингодавців) за 2016 рік. URL: https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/FK/OsnPokazn/FK_4%20%D0%BA%D0%B2_2016.pdf

25. Слободянюк О.В., Степанова І.В. Ринок лізингових послуг в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Вип. 16 (4). С. 129-132.
26. Україна в рейтингах: как менялись позиции страны в 2014-2019 годах. URL: <https://ru.slovoidilo.ua/2019/11/01/infografika/jekonomika/ukraina-rejtingah-kak-menyalis-pozicii-strany-2014-2019-godax>
27. Черненко Н.О, Ковальчук Н.В. Аналіз стану сучасного ринку міжнародного лізингу в Україні. *Ефективна економіка*. 2017. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5636>
28. Як виглядає ринок лізингу в Україні і чи є надія на його розширення. URL: <https://uul.com.ua/2018/zalizty-v-lizyng-yak-vyglyadaye-rynok-liz/>
29. A Ugba, M., Awujola, A., Shcherbyna, T. (2019). Economic Development, Foreign Aid and Poverty Reduction: Paradigm in Nigeria. *SocioEconomic Challenges*, 3(4), 5-12. [http://doi.org/10.21272/sec.3\(4\).5-12.2019](http://doi.org/10.21272/sec.3(4).5-12.2019).
30. Balas, A.N., Kaya, H.D. (2019). The Global Economic Crisis And Retailers' Security Concerns: The Trends. *SocioEconomic Challenges*, 3(2), 5-14. [http://doi.org/10.21272/sec.3\(2\).5-14.2019](http://doi.org/10.21272/sec.3(2).5-14.2019).
31. Goncharenko, T., Lopa L. (2020). Balance Between Risk And Profit In The Context Of Strategic Management: The Case Of Ukrainian Banks. *SocioEconomic Challenges*, 4(1), 111-121. [http://doi.org/10.21272/sec.4\(1\).111-121.2020](http://doi.org/10.21272/sec.4(1).111-121.2020).
32. Kaya, H.D. (2019). Government Support, Entrepreneurial Activity and Firm Growth. *SocioEconomic Challenges*, 3(3), 5-12. [http://doi.org/10.21272/sec.3\(3\).5-12.2019](http://doi.org/10.21272/sec.3(3).5-12.2019).
33. Kobushko, I., Jula, O., Kolesnyk, M. (2017). Improvement of the mechanism of innovative development of small and medium-sized enterprises. *SocioEconomic Challenges*, 1(1), 60-67. Doi: 10.21272/sec.2017.1-07
34. Meresa, M., Kidanemariam, Haftu (2019). Factors Determining the Success of Small and Medium Enterprises in Tigray region: the Case of selected town Hintalo Wejerat Wereda. *SocioEconomic Challenges*, 3(1), 72-89. [http://doi.org/10.21272/sec.3\(1\).72-89.2019](http://doi.org/10.21272/sec.3(1).72-89.2019).

35. Narayanan, B. G., Kadasala, N. R., Achari, L. V. N., Sahoo, S. (2017). International trade policies and sustainability of nano-textiles. *SocioEconomic Challenges*, 1(2), 27-33. Doi: 10.21272/sec.1(2).27-33.2017.
36. Nguedie, Y. H. N. (2018). Corruption, Investment and Economic Growth in Developing Countries: A Panel Smooth Transition Regression Approach. *SocioEconomic Challenges*, 2(1), 63-68. DOI: 10.21272/sec.2(1).63-68.2018
37. Obidjon, G. Zakharkin, O., Zakharkina, L. (2017). Research of innovation activity influence on return of stocks in industrial enterprises. *SocioEconomic Challenges*, 1(2), 80-102. DOI: 10.21272/sec.1(2).80-102.2017.
38. Palienko, M., Lyulyov, O. (2018). The Impact of Social Factors on Macroeconomic Stability: Empirical Evidence for Ukraine and European Union Countries. *SocioEconomic Challenges*, 2(1), 103-116. DOI: 10.21272/sec.2(1).103-116.2018
39. Pavlyk, V. (2020). Institutional Determinants Of Assessing Energy Efficiency Gaps In The National Economy. *SocioEconomic Challenges*, 4(1), 122-128. [http://doi.org/10.21272/sec.4\(1\).122-128.2020](http://doi.org/10.21272/sec.4(1).122-128.2020).
40. Saima, T. (2019). Geopolitics of International Relations, Ethnic Polarization and Internal Conflict: A Case for Pakistan. *SocioEconomic Challenges*, 3(4), 25-38. [http://doi.org/10.21272/sec.3\(4\).25-38.2019](http://doi.org/10.21272/sec.3(4).25-38.2019).
41. Shafi, S. (2018). Employees' Self-Cultural Integration Through Cultural Intelligence: A Case Of Finnish Firm. *SocioEconomic Challenges*, 4(2), 32-43. DOI: [http://doi.org/10.21272/sec.2\(4\).32-43.2018](http://doi.org/10.21272/sec.2(4).32-43.2018)
42. Vidic, F. (2018). Entrepreneurial Orientation and Knowledge Creation and Their Impact on Company Performance. *SocioEconomic Challenges*, 3(2), 37-48. DOI: 10.21272/sec.3(2).37-48.2018
43. Zwerenz, D. (2019). Racism In Germany And The Global Consequences For Premium Brands. *SocioEconomic Challenges*, 3(2), 54-62. [http://doi.org/10.21272/sec.3\(2\).54-62.2019](http://doi.org/10.21272/sec.3(2).54-62.2019).

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А.1.2

Таблиця А.1 – Основні переваги та недоліки найбільш поширених фінансових інструментів інвестиційної діяльності підприємств

Фінансовий інструмент	Переваги	Недоліки
1	2	3
Власні кошти	підвищення фінансової стійкості за рахунок додатково сформованого з прибутку власного капіталу; формування і використання власних коштів, що відбувається стабільно упродовж року; висока норма прибутку інвестованого капіталу, що не потребує сплати позикового процента в будь-яких його формах; істотне зниження ризику неплатоспроможності та банкрутства при їхньому використанні.	обмеженість внутрішніх інвестиційних ресурсів і, як наслідок, проблематичність розширення інвестиційної діяльності; недостатність зовнішнього контролю за ефективністю використання власних інвестиційних ресурсів; за умови некваліфікованого управління можливими є небажані фінансові наслідки для підприємства
Банківське кредитування	високі ліміти суми; спеціалізація кредитних програм, зокрема для підтримки малого та середнього бізнесу, аграрних підприємств тощо; стрімкий розвиток новоствореного підприємства; підприємство може розподілити кредитне навантаження на тривалий час завдяки довгостроковим кредитам; компанія може вирішити свої фінансові завдання в короткі терміни.	достатньо високі відсотки, які змушене виплачувати підприємство; складність отримання кредитів у банків; підприємства, що ведуть сезонну діяльність можуть мати фінансові проблеми з погашенням кредиту з графіком платежів в жорстких рамках; швидкість повного розорення підприємства і банкрутства;
Лізинг	вирішення проблеми фінансування й придбання техніки; поступове фінансування вартості придбаного обладнання чи устаткування; захищеність від інфляції (так як ціна встановлюється і фіксується на момент укладання угод); лояльність лізингової угоди в порівнянні з іншими формами кредитування; не потрібна застава, адже заставою є сам об'єкт лізингу.	труднощі, що виникають при необхідності позбутися даного обладнання в разі втрати необхідності його використання й повернення затрачених коштів; неможливість передачі об'єкта лізингу в суборенду без згоди лізингодавця; жорсткість лізингових платежів.

Продовження таблиці А.1

1	2	3
Аутсорсинг	<p>концентрація власних ресурсів на основних цілях бізнесу; зниження собівартості функцій, які передаються аутсорсеру; отримання доступу до ресурсів, яких немає в підприємства; доступ до новітніх технологій; надійність виконання робіт (послуг) завдяки досвіду аутсорсера; передача відповідальності за виконання конкретної функції; вільне направлення інвестицій в інфраструктуру підприємства.</p>	<p>несвоєчасна реакція на зміну попиту; небезпека передачі занадто великої кількості важливих функцій в чужі руки; загроза відриву керуючої ланки від бізнес-практики; загроза витоку важливої інформації.</p>
Факторинг	<p>запобігання втратам та безнадійним боргам; розширення кола партнерів та отримання знижок; зменшення витрат на утримання бухгалтерського апарату; усунення валютних ризиків; зменшення періоду кредитування; економія часу.</p>	<p>висока вартість даної послуги порівняно з кредитами; експортери можуть надавати перевагу традиційним методам фінансування; ймовірність формування думки, що використання факторингу є свідченням нестабільного фінансового стану</p>
Венчурне фінансування	<p>кошти вкладаються без застави або гарантій відшкодування; ризиковий капітал розміщується не як кредит, а у вигляді паю у статутний фонд; венчурне фінансування має довгостроковий характер та стабільні умови фінансування; венчурні інвестори беруть на себе частину ризиків підприємства.</p>	<p>процес отримання фінансування довгий та важкий; недосконалість нормативно-законодавчої бази у сфері венчурного бізнесу; відсутність професійних кадрів у сфері венчурної діяльності.</p>